

1931

Nr. 5

EESTI

VALVE

Selles numbris:

Põhimõtteist ja nende pidamisest.

Noorsugu rahvasaadikute kohtu ees.

Missugune ei tohi olla valitsus.

Milles seisab hädaoht?

Citron-tsitron-sidrun . . .

Kivi vereb.

Kuidas maamees moodustaks põllutöökoja.

Meie seltskond ja mõned tema „tegelased“.

Paradokse Eestist ja välismaast.

Kummardame välismaad.

Vahetalitajad krediidihankimisel.

Hind 15 senti.

TRÜKIKODA E. ANTOV & KO.

Nõmme-Rahumäe
Vaigu 3 :: Telef. 42

Valmistatakse igasugu ühe- ja mitmevärvilisi

TRÜKITÖID

maitserikkalt ja kiirelt. :: Hinnad odavad.

Nõudke kalkulatsioone.

EESTI VALVE

Politiiline, majandusline ja kultuurpolitiiline aegkiri

Tellimise hind:		Ilmub kord kuus	Kuulutuste hind:	
1 kuu peale	Kr. —,60	Toimetus ja talitus:	¹ / ₁ lehekülj	Kr. 40,—
3 " "	1,80	NÕMME, VAIGU TÄN. 3	¹ / ₂ "	20,—
6 " "	3,50	Kõnetraat 42	¹ / ₄ "	10,—
Aasta "	7,—		¹ / ₈ "	5,—
Üksiknumber 15 senti			Tekstis poole kallim	

Nr. 5

Tallinna, 23. juunil 1931

II aastakäik

Põhimõttest ja nende pidamisest.

See on saanud meil otse lööksõnaks! Kõikjal. Kus iialgi juhtud natukese puudutama asja tuuma ja kokkupõrkama kopitanud bürookraatliku vaimuga, kuuled ikka seda vastust. Ta käib umbes nõnda: „... ja, põhimõttelikult võib see ju olla õige, kuid...“ või jälle „... see on ju põhimõttelikult õige, aga...“ Aga lõpptulemus on ikka alati, et nimelt see jääb teostamata, mis põhimõttelikult ja tõesti vajalik, et just seda rikutakse, mida rikkuma ei peaks, kuna teostatakse tingimata ja ikka see, mis on põhimõttelikult lubamatu, vale, otse kahjulik, et just seda rikutakse, mida ei peaks rikutama. On ükskõik, kuhu minna meie ametasutistesse: kas riigikokku või ministeeriumi, sääl kus puudutakse asja natuke elule lähemalt ja tarbekohasemalt, kuuled ikka „ja, põhimõttelikult, kuid...“

See on juba haigus, ei, rohkem — taud! Viimasel ajal ei kuulegi enam muud, kui ainult nende ülesannete, nende asjade teostamata jätmisest, mis põhimõttelikult teostamist nõudsid, mille teostamist nõuab elu igal sammul.

See on väga kurb nähe, mis meid üskord neid asju, mida nüüd „põhimõttelikult“ jäetud teostamata, võib sundida teostama, kuid siis juba palju suuremate ja raskemate ohvritega. Ühte ei peaks meie mitte unustama, et elu, aeg läheb edasi, küsimata meie tagasikiskumisest ja ta nõuab paratamatult nii paljugi selle teostamist, mida nüüd ei ole teostatud selle imeliku „kuid...“ pärast. Nõnda ei saa enam, ei või!

Meie peame ümber kasvama, ümber orienteeruma põhimõttelise kasuks, et mitte lennata uperkuuti.

Ei aita enam sellest, et põhimõtteid ainult „tunnustame“ — peame neist pidama ka kinni tegelikus elus. Peame püüdma ka elada põhimõtete alusel, kuigi see alul võib nõuda näiliselt kas või suurigi ohvreid, muidu on meie elu üks suur, mõttetu virrvarr.

Kuhu meie siis jõuame nõnda, kui ütleme alati, et „ja, vaadake, põhimõttelikult on ju õige, et meie ei tohi teha kurja, kuid...“ Kuid teeme aga kurja edasi rahuliku südamega ja mõistame endid sellise veidra „loogikaga“ õigeks. Või: „ja, põhimõttelikult on ju õige, et peaksime tasuma oma võla, aga...“ Aga tegelikult on o m a l e taskule kasulikum jätta võlg tasumata. Ja ärne hoolime sellest, et hävitame endis viimsegi kübeme inimlikust aususest. Või: näeme oma kaaskodanikku uppumas ja lausume: „ja, põhimõttelikult peaksin ju ta päästma, kuid...“ Kuid riided saavad märjaks — ei või! Ja laseme aga rahulikult uppuda oma kaasvennal või -õel!

Meie oleme läinud nii kaugele, et ei taha pistutki ohverdada omast isiklikust hääolust üldsuse kasuks, meie ei tee kunagi enam katsetki „päästa uppajat“, ehkki oleks abinõusid, ehkki „meie riided ei saaks üldse märjaks“, ehkki ei oleks üldse vaja panna „kaalule“ meie väga eneseohverdavat, õilist elu ja hinge.

Aga kus on siin siis loogika, kaine inimlik mõistus?! See on juba liiga vari-

Noorsugu rahvasaadikute kohtu ees.

Nüüd on imelikke asju riigikogus. Kõvade sõnadega kurjustatakse seal, et olgu mis on, aga hoidku poliitikused omad käed koolidest ja kooliõpilasist eemal.

Õpetaja Tallmeister, õp. Lattik jne. on „kõvad sanad“ öelnud praeguse haridusministri meelsusele, mis ei nägevat, kuidas õpilaste keskel maad kippuvat võtma noorsotsialistlik liikumine ja südamete jahenemine isamaa vastu. See tee viivat kindlasti üle kommunismile ja jumalasalgamisele ning kristliku kultuuri eitamisele.

Me seisame imelise nähtuse ees: Tallmeister järsku teab sellest, mis teised ei tea. Ja Lattik siis teab ka ja kõneleb kui mees, kellel nagu oleks väga kaaluvaid põhjusi oma väga moraalise isikuga sekka lüüa. Poliitikast peab noorus eemale hoidama! Kuid kas sellele ideaalsele soovile ei räägi valjult vastu juba see, sest kristluse (tõeliselt see vormub kirikluseks) heaks neis meeleheidetes peitub väga tugev protsent poliitikat. Kas ei kõnele poliitika ajamisest koolides ka see nähe, et haridusministreiks ikka on olnud parteipoliitikused ja mitte kunagi eriliste teenetega haridustegelased? Seda kahtlemata ei kisutaks esile kui poliitikut, kui haridusministeeriumi juhtimine kujuneks kristlaste monopoliks või põllutööst kõrvalehoidvate agronomide asjaks. Kõik kirklik

seerlik! Kui juba kord tunnustatakse põhimõtteid, siis ka peetagu neid! Muidu kaotab elu igasuguse a l u s e, kriteeriumi, muidu jõuame anarhhiani.

Või, kui juba kord ei taheta põhimõtteid pidada, siis ärgu ka tuldagu kinnitama, et „meil on põhimõtted“. See on nonsens. Kui põhimõtteid ei peeta, siis neid ka ei ole sel viivul ja ei maksaks minna endaga vastollu. Parem juba siis otse tunnustada, et ollakse barbaar, kellele miski püha ei ole, aga mitte kultuurinimene. See oleks vähemalt mehisem!

Lahti sellest taudilisest põhimõtete, oma parema sisema äratundmise, südametunnistuse vastu teotsemisest — terve mõistuse ja õigluse poole! Lahti sellest bürookraatlikust, pehastunud, variseerilikust inimlikult õigema ja parema, otsekohe-
sema, eluliselt vajalikuma joone poole.

Homo sapiens.

ja vanameelne potipõllumeheline oleks koolile ja õpilaskonnale sobivaks erapooletuks hariduseheks, aga kõiges muus avaldub lubamatu poliitika, mis hingi mürgitab! Nii umbes. Uskuge, ka sarnane seisukord rikub hingi, sest see vaim ei ela üldriiklikes huvides.

* * *

Millega opereerivad tormijooksjad? Kas vahedate sõjariistadega ja mehiste andmetega? Ei mitte, sest palju me kunagi varemgi oleksime kuulnud rahvasaadikute suust väga asjalikult kaalutud sõnu, kui nad oma erakondade nimel „võitlevad“. Nii nagu Lattiku pooled jultused algavad ja lõpevad mingisuguse olematu „India pärliga“ ja muu sarnaste müstifikatsioonidega, nii ka Tallmeister oma kaebamises koolide peale jätab enese jutule kirikujutluse maigu, kui toob fakte: 1) minule kirjutatakse Tartust: „minu poeg oli enne väga mõistlik ja hea laps, aga möödunud talvest saadik hakkas ta käima salaja kuskilgi koosolekuil ja nüüd ei saa teda enam ära tunda. Kõneleb, et mis see Eesti ka mõni riik . . . ; Ja 2) „nõnda kaua kui minu laps käis algkoolis, oli ta usklik, oli eestlane, armastas oma isamaad. Keskkooli astudes õp. Andreeseni õpilaseks, kuulsin kord võõrastusega, kui ta ütles, et parem oleks, kui ta oleks mõne suurrahva liige“. Aegamööda olevat tulnud kõik sotside ja kommunistide lööklausel kuuldavale . . .

Nii umbes need alused.

Agas Tallmeister, kui Teie isamaa päästmise missiooni eneses tunnete ja hädaohtu näete, ärge siis nii nahkselt sõidelge, vaid tulge kui mees ja tooge meestena kaasa need auväärased mehed, kes nüüd kirju kirjutavad ja avalikult ei esine. Meie tormame Teile kui legionäärid järele ja me suudame rahva nooruse hinge ära puhastada.

Agas ei midagi sarnast. Ja saladuseks jääb meile ka asjaolu, et ei kristlasist, ei teistest meestest koolielu konsulid-nõunikud ei tule andmetega, et meie noorsoo hinge oleks tunginud midagi erilist kommunistmilist. Nad näevad ju meie õppivat noorsugu terasemalt, kui mitmesuguste kirjade kirjutajad, kes sagedasti „ei tea, mis nemad teevad“.

* * *

Mõtlen tagasi imelikult mõnusaid tundmusi sellest ajast, kui olime kooliõpilased 17—20 a. vanuseni. Kuidas siis meie suhtusime tegelisse ellu kindlasti rohkem närvidega ja tunnetega, kui loogiliste kaalutlustega. Veri surises ju palavalt ja küttis igatsustesse idealismi. See ongi nooruse ülem voores, et ta on rahutu, et ta süda kisendab elu paranemise järele, et ta protestib ja avaldab meelt. Kõik see ju tundub punasena. Aga põhiloomult on see ikkagi anarkiline nähtus ja ei mitte kommunism, nagu meil kõike seda nüüd kergel käel kiputakse seletama. Mõelgem järele rahuliselt, et me viimase kui tänapäeva kõige alalhoidlikumani 1905. a. noortel aastatel olime ülipunased, ja kahjuks see meie arenemisele ei saanud ning kommunismiks ei arenenud. Vaid liberaalset mõistmist tõi see meie demokraatlikku mõtlemisviisi.

Ikka on nii, et nooruse tunnete idealismi seisukohalt eriti kunagi ei saada olla rahul valitseva riikliku võimuga ja nende juhtidega. Tõsielu loogiline käsitlemine on siis nõrk ja kõike süüdi nähakse meestes, kes võimul olles meile sarnase olukorra olevat teinud.

Ei maksa nooruse peale tõtata mõningate teravate väljenduste pärast (muidugi peab neid olema, seda ei suudaks pidada võimatuks) meie isamaalsuse arvel. Erkus, terane asjaolude jälginine ja tähelepanekud, mis oma kodumaa raskes seisukorras kerkivad nooruse ideaalide vastu, kutsub ju välja tõsiseid pettumusi. Miks nad siis ei peaks karjatama. Uskuge, need karjatused võivad olla sageli vägagi

ekslüüd, aga nad tulevad puhtamast südamest, kui on meie vanema põlve vaikimise elutarkus sagedasti.

Kui tahetakse, et idealistliku tunnete- eluga noorus ei näeks kergesti neid vigu, mis ta leiab isamaalt, siis küll esmajoones vanema põlve elutarkuse loogika hoidku tagasi, et neid vigu oleks vähem ja nii väga kõigi silmi ei hakkaks.

Riigikogu hoidub raadiost eemale. Riigikogu hoidugu ka ajakirjandusest eemale. Et erk idealistlik noorus ei saaks lööke löögi pääle oma idealismile ja siis ei teaks nuriseda. Aga peaasi — püüdkem üldriiklikku mõtlemist pidada, kui teete riiklikku tööd ja hoiduge, puhastuge seliest parteilikkusest, mis teie tegevust kroonib ja isamaa kimbatuse võib viia. Siis oleks noorusel ometigi mehepoegi paleusteks, kellest olla vaimustatud kui isamaa aust ja jõust.

Kasvatustlikult minu arust on küll väga halb samm, et rahvasaadikud noorsoo küsimuse nii vildakult, mitte väga hinnas olevate riigikogu vaielduste areenile on vedanud. Noorus teab seda ka, sest rahvasaadikute väljendused paljuil kordil pole meie majasteedist kõrget meeoleolu saanud luua.

Nooruse idealism ei tüüri isamaa vastu, vaid isamaa parema õnne poole. See ei oleks kellegi noorus, kes vana seisva vee ees seisaks rahuliselt ja ei otsiks värsket hallikat väsinud isamaa värskendamiseks. Ärgu sellest otsitagu kommunismi ja teisi halbu tõvesid. Aidake isamaad ja noorus on esimene, kes teiega tormab kaasa.

K. L.

Missugune ei tohi olla valitsus.

Praegune valitsus tundub kõvana ja tõstab jälle kodanikes usku omariikluse. Tal näib olevat võimu ja ei ole mängukanniks riigikogule. Ja võim on vajalik, et midagi sihikindlalt ja reformaatorlikult läbi viia. Kui praegune valitsus oma stabiilsuse juures ka opositsiooni riigihuviliste ja heasooviliste näpunäidete-ga väärilt arvestada suudab ja tahab, siis on see meil esimene parlamentlik valitsus, kel kogu maa ees autoriteeti ja kelle kohta rahvas uhkusega öelda võib:

Meie vabariigi valitsus.

Missugune aga ealeski valitsus olla ei tohi, seda näitas meile oma olemise ja

valitsemisega O. Strandmani valitsus. See ei olnud valitsemine, vaid võimulagunemise ja valitsemise kriisi demonstreerimine. See oli nagu mingisugune gangreen, mis armuheitmatult hävitas ja peatamatult edenes. See oli nagu kala mädanemine, mis peast algas ja kiiresti üle kogu keha levineda ähvardas.

Ei ole varem olnud Eestis valitsust, kellele oleks otse avalikult ette heidetud korrupsiooni ja pealegi tema liigetes enestes, algades just peast. Eesti mõjukamas lehes „Päevalehes“ toodi juba juhtkirjas rahva arvamisi „tollimaja“ ehi-

tamisest S. Roosikrantsi tänavale, ja ostatevuse anekdoote kasvas sama lopsakalt kui Moskva võimumeeste pihta. Riigivanem ise oli sunnitud riigikogu kõnetooli astuma oma isiklikku au kaitsma ja just ostatevuse süüdistuste vastu ning jutustama, kust ta oma maja ehitamiseks kive ostab.

On meil varem sihukesi asju olnud! On meil varem riigivanem olnud sunnitud tulema tõendama parlamendi kõnetoolilt, et tema olla aus. Olla aus, taevakene, see peaks ju olema iseenesest mõistetav mitte ainult iga riigivanema ja ministri, vaid ka iga riigiametniku kohta, olgu ta kõrgel või madalamal järjel.

Veel hullem. Ja kõige selle deklareeritud aususe juures jäädi kohale edasi, ei taibatud ära minna. Rahvas, kellele seda ausust kuulutati, pidi ju kõikumata arvamisele tulema, et ega seda kohta seal üleval ikkagi ainult au pärast nii kõvasti kinni ei peeta, vaid seal püütakse viibida iga hinna eest.

Vägisi tahetakse püsida valitsusetoollil, et veel midagi saada, võtta. Sihuke jäi O. Strandmani valitsusest mulje, mis paratamatult kõigutas rahvas omariikluse usku.

Niisugune ei tohi meie vabariigi valitsus olla, ja riigikogu peab niisugusele valitsusele õigel ajal ütleva: Mine ära!

Milles seisab hädaoht?

Keegi Rootslane (see on selle herra perekonnanimi) on Tartus hakanud väljaandma lehte, mille nimetus meie omast tuletatud. Tema siht olla võidelda kommunistmiga (ta räägib küll kommunistmistsotsialismist, kuid õigem on arvatavasti ikka ainult esimest osa lugeda lehe sihiks).

Kahtlemata tuleb võidelda kommunistmiga ja ka eraalgatuse kaudu, sest kroonulik „Kaitse kodu“, mis nii heal paberil ilmub ja kus nii kõrged kindralid vahetevahel kirjutavad ja ka oma vastastele kallale tungivad, ei suuda oma lugejaid kuidagi kaasa tõmmata. Kuid ainult kommunistide vastu võideldes ja ka siis, kui nende hulka ühes hra Rootslasega juutide Messia kuningriigi asutajaid arvata, ei pääse meie veel mitte ühe peapõhjuse juurde, ja see on — nähtused, mis n. n. kommunistlist meeleolu tekitavad.

Mitte kõik ei ole veel kommunistid, kes ei ole rahul maksva korraga. Meil on palju ausaid kodanikke, kes oleks valmis meie riigi ja rahva heaoluks kogu oma varandust ja elu andma, kuid nad tahaksid näha seda riiki ilma nende väärnähtusteta, mis nüüd igal sammul kodanikutunnet riivavad. Võideldes kommunisti vastu, tuleb võidelda esijoones ka nende nähtuste vastu, mis tõukavad kodanikke rahulolematusse praeguse korraga.

Mitte ainult see ei ole kommunist, kui tahetakse mittejuutide majapidamisi uperkuuti lüüa ja n. n. maailmarevolutsiooni sünnitada, vaid **sama hädaohtlikuks** tuleb lugeda, kui kogu rahvas pannakse maksma kalleid riidehindu mõne Citroni kasuks, kui rahvusrikkustega saherdatakse või kui meie nimekamad mehed oma nime reklaamiks ja sildiks müüvad. Hädaohtlik on samuti, kui elu aetakse kalliks; kui igapäevase leiva hind tõuseb, kui samal ajal prassitakse ja pidutsetakse, mõnutsetakse ja peeneid ning kalleid kombeid rahva kulul „õpitakse“.

Sarnast rahva rahulolematust kasutavad kommunistid. Ja nii ongi kommunistlike meeleolu aluseks aina rahulolematust praeguste nähtustega meie riigi elus. Kaovad need ja muud sarnased nähtused, siis ei ole ka kommunist meile nii kardetav. Ei tule aga parandust, siis võidakse rahva pahameelt ära kasutada mitte ainult kommunistide, vaid ka mõnelt teiselt poolt. Meil ei tule karta neid kodukoetud „Kosolaid“, kes lihtsameelselt oma peapüüde pannud oma nõudmiste etteotsa, nimelt, et neile aga riik annaks raha laenuks nelja protsendiga. See peanõue on neid lõpulikult naeruvääristanud. Kuid võivad platsi ilmuda palju siledamad isandad, kes nii otsekohe juba uksega ei tule tupp. Sest rahva rahulolematust nõuab muutusi riiklises elus (*studet rebus novis*, nagu omal ajal Caesari ühe tüübi kohta lugesime), ja sellele nõudele tekivad loomulikult ka pakkujad ja rahuldajad. Pärast on juba hilja kahetseda.

Sellepärast on meie lipukirjaks algusest lõpuni — võidelda kõigi väärnähtuste vastu, mis riigielus meie rahva hinge mürgitavad ja kaelamurdvatele sammudele pinda valmistavad.

Kivi veereb.

Meil on terved mõtted.

Kui nende ridade kirjutaja juba aastate eest artikleid kirjutas küsimuse üle: kas on maakonna-omavalitsus meil hädavajalik? — ja need artiklid saatis meie n. n. juhtivatele ajalehtedele, siis jäid need artiklid avaldamata.

Miks jäid nad avaldamata?

Sellepärast, et juhtivate lehtede peatoimetajad arvasid, et rahvas, s. o. nende lehtede lugejaskond vajab maaomavalitsusi.

Hoolimata sellest, et mina näitasin, et maakonna omavalitsused olid kunagi väga tarvilikud instituudid, aga praegu on nad muutunud paralleelasutusteks ja vahetalituse kontoriteks. Ning peale selle seletasid maakonna-omavalitsuse tegelased, et põhiseadus ütleb umbes järgmist: „kesk-

valitsus teostab oma võimu kohtadel omavalitsuste kaudu“.

Minu vastuväide, et „kohalik“ omavalitsus ei ole mitte maakonna-omavalitsus (ujesdnoje semstvo), vaid linna-, alevi- ja peamiselt vallaomavalitsus, ei väärinud tol ajal tähelepanu. Samuti ei väärinud tol ajal tähelepanu seletus, et maakonna-omavalitsused nõuavad rahvalt rahas ja natuuras (kulutatud päevade näol) mitusada miljonit aastas.

Ja tõepoolest, milleks on meil maakonna-omavalitsusi vaja!

Kui olime veel Vene riigi osa, siis olid kohapealsed maakonna-omavalitsused vajalikud. Sest Vene keskvalitsus Peterburis ei võinud füüsiliseltki teada, mis on maailmariigi üksikute osade ja rahvaste vaja-

Citron-tsitron-sidruni sigrimigri.

Läinud aastal ilmus „Eesti Valve“ 4. numbris „keemiline“ uudis, et Tallinnas, S. Roosikrantsi tänaval ehitatava O. Strandmani maja kivid lõhnavat sidruni järele. Uudis tundus muidugi uskumatuna ja kõlas otsekui muinasjutt veerevast pannkoogist või mõnest teisest suupärasest roast.

Sellepärast on tulnud ka toimetusele rohkesti järelepärimisi, kuidas seda uudist mõista ja kas võtta teda puhta kullana või on ta lihtsalt mõni austria „eriteadlase“ mõistatus meie avalikkusele.

Vastates neile järelepärimistele meeletuvad kõigepealt näitleja Leopold Hanseni kupleed, mis ta omal ajal „Vanemuises“, seltskondlisi pahesid piitsutades, suure menuga ette kandis ja eriti just ühe sihukese kuplee lõpp, mis umbes järgmiselt käis:

„Küll mõtleja mõistab ja nägija näeb, et elada vaja ja elama peab“.

Tähendab, kui elada vaja, siis lõhnuke kivid mille järele tahes . . .

Kuid sidrunil on hea lõhn, nagu ise teate. Ka maik ei ole tal halb. Teiste roogade ja jooki kõrvalisena on sidrun vägagi tarvitatav. Ta on otsekui maitsev kõrvalroog, mille väärtust iga mees ja naine tunneb.

On ju päris kena asi, kui peatoidu juures, nii õelda, tarvitada saaks ka mõnda kõrvalrooga. Seapraad, näiteks, on isenesest juba tüse ja maitsev toit, kuid kurgiga on ta veelgi parem. Kurk, näete, on siin küll ainult kõrvalrooks, kuid ütle mata palju tõstab prae väärtust.

Kõrvalroog on just sedasama, mis kõrvalsissetulek peateenistuskoha juures. Palka saadakse nii-kui-nii, aga ega pole paha, kui ka kõrvalt sissetulekuid oleks. Edasi. Mida jõukam mees, seda rikkalikumad ja paremad ka ta kõrvalroad. Ehk jälle, mida tüsedam ja mõjukam mees koha suhtes, seda tüsedamad ka ta kõrvalsissetulekud. Kui, näiteks, mõni väike ametnik või mõni teine piskene asjamees ainult suitsu ehk topkaga leppima peab, omandab suurmees kõrvalsissetulekuna maju ja maid.

Nii siis, sidrun ja kõrvalsissetulekud . . . Sidrunit on vist iga mees söönud või vähemalt maitsta saanud. Ta kasvab, nagu teate, lõunamail, umbes sealpool, kus Korsika saar asub ja kus ka meie lugupeetud ex-riigivanem O. Strandman omal ajal peale rahaministriks olekut ja nisutera tolli kõrgendamist traaditeel oma puhkeaja olla veetnud. Sealt ta siis ka vabariigi saadikuks Varssavi tuligi, olles nüüd juba ka sidruni kasutamise võimalustega sama kursis, kui . . . Mis sa tahad teha, vägisi kipuvad keelele ka

dused. Sellepärast nõuti kohtadel, et sisse seataks semstvo (kubermangu ja maakonna omavalitsus), kes tunneb kohapealseid vajadusi. Vene 1917. a. veebruari revolutsiooni järele anti ka meile „semstvo“. Aga mitte väga palju hiljem saime meie omariikluse. Siis tegid „kodanlise“ (Kerenski) revolutsiooni ajal moodustatud maakonna-omavalitsused väga suurt riiklist ülesehitamise tööd. Aga kohe Asutava Kogu kokkuastumise järele hakati maakonna omavalitsuste käest ärakiskuma ülesandeid, milliseid viinased asutused täitsid väga kriitilistel silmapilkudel, ja looma uusi, paralleelasutusi, millised, nagu kogemused näitavad, ei ole meie riigile mitte õnnistuseks. (Nagu õnnistuseks ei ole ka meie praegune parlament, mis moodustatud moodsatel põhimõtetel). Pika-peale ei jäänud maakonna-omavalitsustel enam mingisuguseid olulisi ülesandeid. Ülesanded, millised talle jäeti, on lihtsalt

kunstlikud: valdade tegevuse järelevalve, teede korraldus, koolide ülalpidamine, ter-
vishoid jne. Aga need kõik tehakse peamiselt keskvalitsuse rahaga. Tegelik asja-
ajaja on igal pool vallavalitsus.

Näiteks kooliasi: riik maksab õpetajate palga, aga selle saavad vallad kätte maakonnavalitsuse kassa kaudu; vallad ise hoolitsevad koolimajade eest; vallad ehitavad koolimajad, võttes laenu vastavast fondist maakonnavalitsuse „vastutusel“ jne.; hoolekande alal annab summad riik, maavalitsus vaid kontrollib, kas summad lähevad õigesse kohta. Kuidas seda viimast toimitakse? Ministeeriumist tuleb järelepärimine maavalitsusse. See järelepärimine seisab maavalitsuses mõned päevad. Siis saadetakse see paber liht pealkirjutusega vastavale vallavalitsusele „kiires korras“ vastamiseks. Aga vallavalitsusel on tuhat tööd, ja temalgi läheb mõni päev aega, enne kui ta vastab, saates

Puhk ja pojad ja kõrvu kajastub uulitsa-
kisa: „Verised kaltsud, verised kaltsud!“

Sidrun, nisuterad, verised kaltsud ja palju muid sellesarnaseid asju, kus „juriidiliselt pole midagi tetta“, aga midagi on ometi tehtud, siis aina imetle Eesti riigikeha vereköllust . . .

Kui praegune lugupeetud riigivanem hra K. Päts omal ajal riigikogus kurtis, et avalikka tegelasi loobitavat mudaga, siis ei tundud veel täiel määral sidruni tähtsust Eestis ja suuremaid pangapankrotte ka veel ei olnud. Samuti ei teadnud siis ka veel keegi kindral Laidoneri ja pankur Klaos Scheeli ärisõprusest midagi kõnelda. Ka ei võinud siis veel keegi aimatagi, et Narva kose kasutamise suure kontsessiooni kava, mis hra Holbergi tööstus- ja kaubandusministriks oleku ajal tema abilise ins. hra Imeliku lausahtlis lebas, hiljem, nüüd Kreenholmi kasuks või kahjuks väikeseks muutub. Ja mehed on ka kohtadel, millised maast maasikatenä noppida pole. Hra Holberg on ikkagi Kreenholmi vabriku volinik ja kaitseb selle huviseid kui noor lõvi ja hra Imelik vist jälle Elektriseeltsis tegevam kui tegev. Ainult veel Jaan Tõnisson, kellele ins. hra Kink, kes omal ajal turbaga otse riiklikult lautas ja millele hra K. Kornel ministrina lõpu tegi, Narva kose rahvuspõhivarana peaaegu naelutanud, ootab läänest kose päästjaid . . . Jõua ju kaugelda, laia mere laugelda . . .

Riigi huvides teevad suured mehed vahet ka rumalusi, mida väiksed velled jälle oma huvides ära kasutavad.

. . . Päts nutab ja kardab muda, Tõnisson kargib ja kangesti usub, sidrun aga veereb ja veereb ning teeb imesid ja imbutab oma mahlaga kiva . . .

Nii veeres ka O. Strandman riigivanema kõrgele kohale pooleldi sidrunite maalt, ainult väikese peatusega Varssavis, kus ta ka saadikuna omale auto omandas.

Ka lehed kirjutasid tol puhul: Ja ta sõitis oma autos Varssavist Tallinna.

Nüüd aga, kus me teame, mis asi on sidrun ja kus ta ka kasvab, võime omalt poolt juure lisada: Ja ta sõitis oma autos oma majja.

Nii siis on sidrun nüüd üldlikult tuntud kui ümmarik asi, mis teatava inertsi mõjul ka veereb. Ainult meie keeleteadlased on ta algupära nii kõlaliselt kui ka väljenduslikult vähe moonutanud, et enam eestipärasemaks muuta. Ta on kõlaliselt õieti tsitron ja väljendatakse kirjas *citron*. Justament nii, nagu kirjutatakse alla oma nime hra Citron palve- või märgukirjale, milles palus O. Strandmani valitsust riidetolle tõsta, et kodumaa riidetööstust päästa.

Ja nii ta oligi, tolle tõsteti. Nüüd on ka igal riidehilbul Citroni lõhn juures ning Citronil endal majad Berliinis ja luksusmööbel korteris.

Citron-tsitron-sidrun . . .

täpsed andmed (sest ju vallavalitsus teab kohapealseid inimesi) maavalitsusele. Saades vallavalitsuselt vastuse, teeb maavalitsus sellele oma märkuse ja saadab ministeeriumile (muidugi oli paber mõned päevad jällegi liigutamata seisnud maavalitsuses). Kas see väga lühidalt kirjeldatud näide ei näita, et siin on tegu vahetalitusega kõige selgemas mõttes. Miks ei või keskvalitsus oma järelepärimistega pöörata otse vallavalitsuste poole, kuna meie riik on geograafiliselt õige väike, vähem kui näiteks Vologda kubermang.

Maavalitsustel enam ei ole ülesandeid, maavalitsused on nii öelda teinud Mooramaa mehe töö; aga kui Mooramaa mees on töö teinud, siis võib ta minna.

Vahemärkusena ei või tähendamata jätta, et nende ridade kirjutaja oleks tahtnud näha, et meil ei oleks „otsekohesei salajase ja proportsionaalse“ valimise viisi, järele valitud parlamenti, vaid meie parlament oleks moodustatud sel kujul, nagu meil oli maanõukogu. Siis oleks olnud praegused maakonna-valitsused õigustatud. Aga „rahvas tahtis“ teistsugust riigikorda.

Ja kui meil on riigikord rahva tahtmise järele moodustatud ja see maksev riigikord on ära võtnud ülesanded maakonna-omavalitsustelt ja maanõukogult (viimane kadus küll juba Asutava Kogu kokkuastumisega), siis ei ole mingit põhjust selle instituudi olemasolemise õigustamiseks ja meie peame saatma „Mooramaa mehe“ oma teed, s. o. maakonna-omavalitsused ära kaotama.

Mis nende asemele panna?

Mitte midagi. Sest maakonna omavalitsuste ärakaotamine ei jäta tühja kohta. Põhiseadus, nagu juba ülaltähendatud, ütleb, et keskvalitsus teostab riigivõimu

kohtadel omavalitsuste kaudu. Kohapealsed omavalitsused on linna-, alevi- ja valla-omavalitsused. Alevi- ja valla-omavalitsuste vahel on maakonna-omavalitsus. Miks võib keskvalitsus ilma vahepeheta olla läbikäimises linna-omavalitsusega, aga mitte alevi- ja valla-omavalitsusega? Ometigi on tegelased riigikogus samad, kes on tegelasteks ka kõigis omavalitsustes. Miks võime usaldada linna-omavalitsuse tegelasi rohkem kui alevi- ja valla-omavalitsuse tegelasi? Samad inimesed võivad meil olla riigikogu ja vabariigi välitsuse liikmed.

Neid põhimõtteid näitas nende ridade kirjutaja „juhtivatele“ lehtedele (kus artiklid mitte ei ilmunud) ja siis „Eesti Valves“ ning selle eelkäijas „Tuuslaris“ (kus nad ilmusid). Kui need põhimõtted olid näinud trükimusta, siis reageeris nende peale kõige pealt asunikkude häälekanaja „Maaleht“, pooldades neid põhimõtteid ja asunikkude rühm. Viimane esines ka märgukirjaga Strandmani valitsusele, et maakonna-omavalitsused ära kaotataks. Kohe selle järele leidis ka n. n. juhtiv ajakirjandus, et tõi maakonna-omavalitsusi on vajalik ärakaotada.

Sellest meie kirjutasime praegu just sellepärast, et allakriipsutada asjaolu, et „Eesti Valve“ poolt ülestõstetud küsimused on niisugused, millised lõikavad igale kodanikule, maksumaksjale, lihasse ja luusse, kuid keegi ei julge mitmesugustel kaalutlustel neid puudutada.

Aga ei või lõpuks siiski tähendamata jätta, et praegune valitsus, kuigi ei saa temale keelata sümpaatiat, kahjuks ei ole käiku annud suure rahvahulga ja ühe suurema riigikogu rühma sooviavaldusele maakonna-omavalitsuste ärakaotamise suhtes.

E. P.

Kuidas maamees moodustaks põllutöökoja.

Kuigi olen maa- ja ühtlasi ka tegelise põllumees, ei hakka ma praegu siin arutama, kas põllutöökoda on põlluharijale rahvale vajalik või mitte. Ma tahtsin siin ainult puudutada lühidalt küsimust, kuidas tuleks moodustada põllutöökoda, et temas tõesti esitatud oleks põlluharija rahvas, kelle kutsehuvides seda koda mõeldakse ellu kutsuda.

Keegi ei hakka mulle vist vastu vaidlema, kui ütlen, et enamikus kõik need naised ja mehed, kes ühe ehk teise walla piiri-

des elavad, on nii ehk teifiti seotud põllutöö ja -harimisega. Külarätsep või ka mõni teine meistermees, kelle peafissetulek küll tema õpitud ametist, ei pääse talve-ellu, kui ta juur ei ole pikemat või lühemat aega ära hoidnud ehk wikatit liigutanud. Täheleb, kogu wallapiirides elavad inimesed on humitatud põllutööst ja selle õnnistusest. Kuigi wagt mõne walla piirides leidubki inimesi, kes üldse põllutööga mingit tegemist ei tee, siis on sihufeste protsent

Meie feltskond ja mõned tema „tegelased“.

Olugi, et olid omal ajal nuuskur või muidu musta minewikuga inimene, kuid kui oled aga suutnud omale ükstapuhas mil teel wa' mammonat kokku ajada, pääsed feltskonda ja võid seal suurt tegelast mängida. Raha näib lunastanud olewat su minewiku patud. Meie feltskond nähtawasti üldse ei päri, kes ja oled või kust sa tulid, kui on sul aga rohkesti mammonat, oled talle alati tere tulemaft. Siis topitakse sind igale poole etteotsja ja kas või riigikogusse seadusi tegema. Raha on sind pattudest puhtaks pesenud, sulle tarbust annud ja feltskonda pääsemiseks teed tajandanud. Sa oled nüüd kõikwõimas isik ja võid pealegi teiste üle kohut mõista ning neid arwustada.

Niisugune on meie feltskond.

Ja tõesti, hirm ja õudus asub rinda, kui mõtled, milliste musta minewikuga inimes-

igatahes niiwõrd väike, et sellest ei maksaks kõneldagi.

Kui nüüd walla elu ja püüdeid peegeldab wallawolikogu, siis järjekulult tuleks ka põllutöökoja liigete walimisi wallawolikogude kaudu toimetada. Ja kui iga wald oma esindajat põllutöökotta ei saa, siis waliwad nende esindajad, sõites Tallinna üldisele koosolekule, endi keskelt esindajad sinna.

Sinnad, kes ka meil enamikus oma mõisate kaudu põllumajandusega seotud, ja igasugu põllumajanduslised organisatsioonid ning ülikool waliksid omad esindajad ja — põllutöökoda ongi koos. See oleks kõige lihtsam ja ühtlasi ka demokraatlikum küsimuse lahendus.

Maalapikeste suuruse järele põllutöökoda hakata moodustama, on kilplaste töö ja täitfa mõttetu. Põllutööline on põllumajanduses tähtsamaid tegureid ja tema väljajätmine põllutöökojast ei ole millegagi seletaw. Wallawolikogude kaudu pääsewad ka põllutööliste esindajad põllutöökotta.

Niisugused on maamehe mõtted, kes oma töölisega ilmawaadete pärast sugugi nii hirmsa mihaga nudate peal väljas ei ole, nagu Teie seal riigikogus. Walla üldhuvides ja hüwinguks teeme ühiselt ja leplikult tööd wallawolikogus, põllumajanduse töstmiseks saame samuti ka ühiselt tegutsema põllutöökojas. Teie seal Soompeal ärge ajage asja nii teraweks ja ärge ehitage kunstlikult kuristikku tööandja ja tööjõupakkuja wahel.

Maamees.

tega ja arwestama pead ja pealegi weel nende soowe ja tahtmisi täitma. Olge nii lahke, ta on võib olla koguni su otsekohene ülemus ja püüab sulle pealegi weel korralikkust õpetada.

Ja sihukesi isandaid on meie feltskonnas õige rohkesti. Nii kirjutatakse meile väljaspoolt paarist niisuguseft härrast järgmist:

Waata kuradit, nüüd on ta suur mõju-mees ja istub pangas kui väike kuningas. Ta on teatawas ringkonnas tähtsamaid ninamehi, keda sinnatänna walitakse. Weksli diskonteerimisel on ta sinu saatuse otsustaja ja sinu meelsuse ning eluwõidude arwustaja. Tahaksin talle näkku öelda, kes ta ise tööpoolest oli, kuid ei või. Ta võib sulle siis oma mõjuwõimuga tuhat halbust teha. On k i h w t i n e w e n d. Aga siis, mõned aastadkümmed tagasi, müüs kuuehõlma alt wanarauakaupmeestele waske ja muid hinnaliskemaid metalle, mis nii imelikul kombel sinna kuuehõlma alla sattusid. Pääjis wiimaks ka ühte suuremasse felti laekuriks. Südalinnas oli tol ajal üks maja headel tingimustel müüa. Selts tahtis seda omale osta ja ka kassa wõimaldas seda teha. Aga imelikul wiisil läks see maja felti laekuri omanduseks ja pooleldi felti rahaga, mis hiljem muidugi felti kassasse tagasi makseti. Maja pandi kõrts ürgama ja ka numbritoad seati sisse. Nüüd seal awalikku kõrtsi küll enam ei ole, kuid salaja alkoholi kaubelda on wist kasulikum, eriti weel nüüd, rahakehwal ajal, kus teised kõrtsmikud maksudega rabelewad. Muidu on mees ise karstlane ja püüab ka teigi alkoholi tarwitamise pärast noomida.

Ehtsamat sorti wariseer, kuid mis seal teha — tema käes on ju wägi ja wõim!

Niisugune on üks „tegelane“, teise kohta kirjutatakse weel hullemat ja küsitakse:

Kuidas on see wõimalik?

Wahete-wahel ilmuwad ajalehis märkused kaitseliidu lastur-wõistluste kohta. Neis märkustes on ka wilksatanud kellegi X nimi. Kuid küsimus: kas teawad seda ka kaitseliidu juhtiwad jõud, et seesama X on endine lõbumaja „tegelane“ ja siis hiljem ühe wõõrastemajapidaja, mille pidamine talle wiimaks ära keelati „lindudele“ ulualuse andmise pärast? Meie teame, et sarnased isikused on mujal ilmas feltskonnast väljalükatud ja neid koheldakse kui alawäärtuslike feltskonnaliikmeid. Ja kuidas võib see teisiti olla? Kaubelda õnnitute naiste

ihuga! Suua sellest omale tuluaalikas, et siis, aegade-aastate möödudes, pisarast ja wereft hangitud warandusega teeselda seltskonnategelast, tungida isegi kaitseliitu, kus oletawasti peaffid olema aujad ja eestlase nime wääriwad naised ja mehed!

Milmine tülgastuse tunne, kui pead samuma sarnase tegelase kõrwal. Pealegi kui tead, et sa oled oma elupäewil loonud aateliisi wäärtusi ja oled mitmeti nälginudkannatanud, kaitstes kodumaa pinda.

Kuid olla ühewäärne, olla kaitseliitlane ühes inimolewusega, kelle käed on roojased inimihuga kauplemisest, see on juba wõimata! Kas kaitseliit ei juuda siis sõeluda oma liikmeid? Wõimata on, et eelnimetatud isanda minewik on senini jäänud kahesilma wahale. Wõi on siin ka juriidiline „aegumine“? Oli forid „lõbumajategelane“ — nüüd on seltskonnategelane.

Wõib olla on ta isegi mingisugune „instruktor“, kes õpetab kauaaegse praktika ja kogemuste waral noid kumbeid, mis

kajastusid Ned de Bago pornograafilistes toodetes?

Kui seltskonnas liikuda, wõib sealt leida rohkesti sihufesi musta minewikuga isikuid, kellele tuleks otse näkku karjuda: Käed küljest ja käige kodu oma musta mammona juure! Aga — meil näib see teisiti olewat. Meie seltskond näib täiesti omaks wõtnud olewat ütluise, et egas raha ei haise.

Kuid ärge siis ka imestage ega ohake, et me mitmeti logisime. Sihufesed tegelased on asja juures, et ainult teeselda seltskonnategelast ja matta oma musta minewiku, kuid nende siida on kaugel kõigest sellest, mida tõfine patrioot tunneb rahwatõös.

Uated ja paleused on neile tumedad mõisted. Neil on ainult wäline hiilgus, kuid puudub sifimine suurus, mis tööle ja tegewusele õnnistust toob.

Wõni raha ikkagi ka haiseb ja mürgitab õhtu, milles elamine wõimata.

Tarwis tuulutada.

Paradokse Eestist ja välismaast.

Kuigi üksikud ministrid, eriti wälisestnistuses viibijaist, upsakust avaldavad ja päikestena selle omaduse lisaks edasi annavad trabantidelegi, pole Eesti sugugi mitte bürokraatlik riik. Eesti politseikordniku kohusetruudus, wiisakus ja vastutulelikkus oma tibatillukeste ülesannete täitmisel annab pigistatulegi tagasi usu Eesti demokraatiasse.

Mitte kulukat välissõitu tühja kolu tapitseerimiseks pole vaja soovitada ministriile ja teisele kõhukusele, vaid head saunakooli tubli Eesti kordniku juures.

* * *

Lääne-eurooplast üllatavat Venes ja Venega identifitseeritawais mais altkäemaks. Vist oli siin põhjuseks see, et Vene altkäemaks oli suur. Olles suur, oli aga maksuwõtmine loomulikult õige kitsapiirdeeline. Head arvustajad Lääne-Euroopast ei taha aga tähele panna oma väiklasest iseloomust olenevat väiklast süsteemi altkäemaksu wõtmise alal. Siin sigarett, siin sigar, seal klaas õlut. Nii Saksas, nii Inglismaal, nii Belgias.

* * *

Tschehhid pole mitte vaid sellepärast esimene Slaawi rahvas, et nende üldine

kultuurnivöö on kõrgem kui teistel slaawlastel, vaid ka seepärast, et nad praegu kolmemiljonilise rahvana oskavad walitseda „enamusrahvusena“ 13 miljoni elanikuga riigis. Nii umbes mõtleb Toompeagi, aga unustab tähtsama, nimelt: pe a.

* * *

Eesti on suurriik, ütles kunagi lehe-meestele poolakas, nähes Eesti rahva iseteadvat suhtumist oma riigile.

Suurriigi rahvad ei tunne oma ministreid isegi mitte nime järgi, vähemalt ei tunta nende nimede vastu huvi. Ja ministrid on sellega rahul. Kuna meil aga pea iga minister näib soovivat, et tema nimi seisaks alaliselt kõigi suus ühes ta ressoorigakandes kõigi — ressoori juhulikultki kuu, luvate — peade töö nimelt oma arvele, siis näib mulle, et siin armas poolakas on liialdanud. * * *

Teistest olenematu inimesena on sul siiski välismaal chef, see on vabariigi saadik, kes sulle su eratööski wõib anda näpunäiteid ja peapesugi.

* * *

Küsib minult hispaanlane, kuidas julgevad ometi Eesti iseseisvana elada 150-miljo-

Rummardame välismaad.

See pealtni pole veel küllaldaselt tabaw. On liig wäheütlew, liig nõrk. Sest taewas teab, mis ajast juba walitseb meil tõeline välismaa kultus, välismaa jumaldamine. Kui ärimees tahab, et ta siidifuffadel oleks minek, siis ta lööb neile mäartsegi templi, mis annab välismaise päritolu mulje; meile weetakse sisse kiwisoola, puhastatakse seda ja jahwatatakse kohapeal eeskujulikumaks lauasoolaks, kuid patile peab tingimata tähendama wõõrkeele: „Inglise lauasoole“; Tartu maantee juudid worbiwad päris häid „sonimütse“, oma wildivabrik walmistab kaape, millised oma hinna juures ei jäta soowida midagi — kuid waadake nende peafattele sisse: aina välismaa margid ja märgid, sest seda nõuab tõuslikult narr (wabandust!) publik... Säärasteid näiteid wõiks lõpmatuseni korjata igalt alalt, ent selle artikli eesmärk oleks weidi teine: näidata seitsmesaja-aastasele orjale, et ei tarwitse enam selga loofa kiskuda wõõra rahwuslase ees, ei tarwitseks end nii alla hinnata, et kas wõi oma suurimat looduswara — elektrienergia allikaid — minna usaldawalt pakkuma määratselegi tundma-

nilise Vene kõrval. Vastan: mis see tähendab, meid on terweni miljon iseseisvat eestlast. Võiks vast samuti küsida, kuidas julges omal ajal mõisas üks ainsam parun saja moonaka kõrval elada.

* * *

Slaavlased annavad kultuuri mõttes järgmise rea: tschehhid, sloveenlased, kroaadid, poolakad, slovakid, venelased, ukrainlased, serblased, bulgaarlased. See nimestik aitab selgitada Austria kõrget kultuurmissiooni ning ei lase Ungarilegi teha etteheiteid, nagu oleks ta talle kuuluvaid slaavlasti rõhunud.

Küll aga võib ütelda, et iseseisvad slaavlased oma kultuuri pole osanud luua ega korraldada.

* * *

Kui meil stipendiaadid välismaale sõidavad, siis ootab neid kodumaal heapalgaline koht, vist karistuseks. Teed sa oma stuudiumi oma kulul, siis on sul kodumaal õigus kohata elada, aga maksud maksa topelt.

Mitte kroonupatrioot.

tule, piisitullusele ja enam kui kahtlasele wahetalituskontorile, mis, paraku, a s u b . . . välismaal! Ning kui nood härrased, fedame sin wastu wõtnud funingliste auawaldustega ja kes igal sammul üles näidanud otse inestamiswäärt wõhiklust omal alal (seda wõhiklust meie aga ei märka — on ju tegemist välismaalasega) — kui nood afeeriflikud härrased wiimaks meie rahwale (meie walitjuse näol) julgewad läkitada otse Meiematlikult mõnitawa kirja — siis meie selles ei julge näha solwustki, waid waitime alandlikult, nagu kunagi sobiw puhastwerd orjale.

Ning mis kõige kurwem: säärane välismaa-kuldwaikate jumaldamine ei taha ega taha lõppeda, sellele üldse ei näe lõppu. Soojematel ja parematel kohtadel istuwad juba wabariigi algupäewilt igasugu kuldawäärt „eriteadlased“ ja „rahwajuhid“, kes saawad kõrget palka, omawad kõrgeid aukraade ja kes meie rahwast, meie hingest ning meie oludest teawad sama palju, nagu too kuulus Inglise riigimees, kes wastas küsimusele, kas ta tunneb „Esthoniast“: „Do-jaa, miks mitte, olin seal ju möödnud talwel tiigrijahil“ . . . Jah, meil on mustuhat eriteadlast ning kõrgeid juhte, kes, kuuludes hoopis wõõra rahwa kilda, iroonilistelt meie peale alla waatawad omilt kõrgeilt kohtadelt. Ja seda täie õigusega: ei saa austada inimesi, kes endid ise allahindawad.

Meie kaheotsjaga, juure kiiruga walmisküpsetatud seadused wõimaldawad kummalisi asju: lahket wastuwõttu walge- ja punakaartlastele, sassa parunitel ning kas wõi teraskiwi-meestele. Meie foguni deforeerime neid wabadusristidega, jagame neile autasu-maid ja wõimaldame kohte, nagu näit. sakslasele S a l z a l e, kelle tõsttime admiraaliks, kuna oma tulise patrioodi Pitta, kes oli paremaid juhte wabadusõijas, kes ohwerdas fogu waranduse noore riigi tühjasse kassasse — selle me oleme tallanud porri, seda oleme loopinud soppa ja saastaga, sest ta on ju ainult omafugune eesti mats. Ja kuidas ja wõib näha omataolist kõrgemal enesest! Seine asi aga kõrgealine saksa mees, kelle suus aulise wõõrkeele kõrwal ei jää ruumi eestlaste keelele (ma ei räägi sellest shargoonist, mis omame mõisa opmanile). Meie oleme suurmeelselt unustanud kriitilise momendi, kus meie wabaduswägedel oli peenike pihus ja kus siis wõõr-

rahwusest hrad, kartes, et Cesti lauluke lõpeb kurwalt, siirdusid walgekaartlaste kaadritesse tegema karjääri; ent, niipea, kui algas põhja-armee silmanähtaw hull — olid ka need hrad jälle meie ridades tagasi, seda enam, et eestlaste wõidus ei tulnud enam kahelda. Kõik selle oleme unustanud. Aga me ei taha jonnakalt näha ka olewikku. Ei taha näha, kuidas hra admiraal kawakindlalt oma ümber koondab muulasi, neid ülespuhudes a s e n d a m a t u i k s ja hiilgawais spetsideks (eriteadlasteks). Meie ei soowi näha sedagi, kuidas need muulased, kasutades tugawat seljatagust, kaswawad üle meie pea, lubades eesti soost ohwitseride suhtes kuulmatuid asju, kasutades ise privileegiume, millistest eestlastest-ohwitser undki ei wõi näha.

Olgu näitena üks öieie sellest lillikust A n a n i s c h, sõjalaewastiku wanem meehaanik, mis enesest on wäga kõrge koht. Alles aktiivses teenistuses, tegeleb kõrwalt Inglise era-laewafelksi „Lloyd'i“ esindajana, mida teenistumäärad ei luba milgil kombel. Kaasteentjate wastu — äärmiselt ülbe, nii ülbe, et eestlane-ohwitser temalt tihtipeale kuulda wõib oma aadressil sellaseid „paitusi“ nagu „hall“, tshuhkna“ jne. Ja kes ta ise siis on? Kuulge ja imestage: o n e n d i n e p u n a k a a r t l a n e - s õ j a w a n g, nüüd aga ehid ta rinda wabadusrist, küllap on ta saanud autasu-maagi, kuna meie omadele wabatahtlikkudele ei jätku sooserwafestki. Armastab awalikult keldida (wenekeeli, muidugi): „Мы трое — три стоюла: Сальца, я и Малевич!“ („Oleme kolm kõikwõimsat:

mina, Salza ja Malewitsh). Nii, muuseas, hooples ametlikul banketil, tarwitades täpselt neidsamu sõnu. Mis pidi ütlema öige eestlase süda, kuulates seda! Ja mis pidid mõtlema wälismaa esindajad, kellel wenenulusest pole kuigi hea arwamus? Ning mis arwasiid nad meie riikliku wõimu presitiishist?

Kord oli meil waja tellida laewaosi. Ananisch tahtis seda sooritada Soome kaudu, kus äriesitajaks wenelane. Ent otsustawal momendil juhtus mehike ise wiibima puhkusel, mistõttu „tshuhknad“ tegid tellimise otsekohe Prantsusmaalt. Tagajärg: Soome kaudu (wahetalitaja läbi) oleksime maksnud 2½ miljonit, nüüd aga saime wajaliku kauba ainult ½ miljoniga!

Ka kurikuulsate „Apostlite“ ast on peamiselt selle mehe teene.

Ometigi on kõik need mehed a s e n d a t a w a d. On esitatud wastawaid arupärimisi — ent nendele ei hakka ükski hammas. Nähtawasti ei wallandata neid kõige ja kõigi kiuste, et wõimaldada neile suure pensioni wäljateenimist. Küllap siis astuwad ise erru.

Tõsi küll: kadunud Härm ajal paluti neid lahkuda. Siis aga tuli teine mees — ja mehed jäid omile pööritawalt kõrgetele kohtadele.

Sest meil ju jumaldatakse wõõrrahwuslasti . . .

Need oleks üffikasjalikumad reakesed meriwäest. Mis puutub muise asutisise, siis lubatagu sellest rääkida tulewikus: kõik ei mahu ühte õhukesse lehekausta.

Wahetalitajad krediidihankimisel.

Mitte ainult liig kõrge laenuprotsent, waid ka need üleliigsed kulutised, mis laenuhankimisel paratamatult sagedasti teha tuleb, on paljude inimeste ja ka ettewõtete komistuskwiiks saanud.

Ja tõesti, laen on äärmiselt wajalik, pant aga mõningatel põhjustel ei tule laenusoowile wastu. Algab jooks ja ajamine. Otsitakse inimest, kes laenu pangas läbiwiiks, weskli oma nimele diskonteeriks, s. t. wiimasena alla kirjutaks. Veel õigem, tuleb leida inimene, kes pangameestega heas „kriidis“.

Nii jutustab keegi, kuidas ta Cesti Pangas laenu teinud ja ka sunnitud olnud niisugust inimest otsima. Paberid olnud küll kowad ja kindlad, aga pant ütelnud ära. Lõpuks tulnud J. Puhk abiks ja laenuope-

ratsoon läinud kui lobinal läbi. Raotanud ainult üleliigselt 27.000 senti.

Siis jutustab keegi wabrikant, kes ka ühest riiklisest rahaasutusest ettewõtte laendamiseks laenu soowinud saada. Kuna ta aga panga „usaldusmehe“ tingimusi wastu ei olla wõtnud, jäänud laenust ilma. Need tingimused olnud ka tõepoolest sühikesed, mis hiljem kogu ta olemise uperfuuti oleks paisanud.

Riisuguseid wõiks weelgi tuua, kuid jatkub selleks, et näidata, kuidas just pangad ise oma wale laenupolitikaga olufordi loomad, mis teatawal määral sahkerdamist meele tuletawad.

Kas siis tõesti krediidihankimisel ilma wahetalitajateta läbi ei saada?

Põllumeestefeltsid ja nende näitused.

Põllumeestefeltsid on wanemaid seltsfondlike organisatsioonide, mille kaudu rahwas awaldama hakkas oma isetegewust ja ka rahwuskultuurilisi wäärtusi looma. Põllumeestefeltsidesse koondusid rahwa ärksamad pojad ja tütreid, kes waimlisi wahedaid sõjariistu ragusid nägematult-kuulmatult wõõrastele silmadele-õrwadele. Siljem oma näituste kaudu hakkasid nad ka rahwa loowjõudu ja püüdlikkust demonstreerima majanduslikul alal. Neil näitustel hakkasime üldlikumalt nägema oma waimlisi ja ainelisi warustusi, mis hullkadesse istutas iseteadlikku usku oma wõimetesse ja nende alateadlikku wabaduspüüdu enam teadlikkuse pinnale fergitas. Iga-aastased põllumeestefeltside näitused olid kui kosutawaks wihamaks seemneteraketele, mis nägematult ja teadmatult meile endile iseseiswuse-tungi maamullas idanes.

Ja nii aastast aastasse, kuni „aeg täis sai“... Meie jõudsimme, meie kaswawime iseseiswuseni. See oli endise wabarahwa uuestisünd, mida tähistasid põllumeestefeltsid ja nende igaaastased näitused wõõrrahwaste surweaegadel.

Nüüd, kus oleme iseseiswuseni, omariikluseni jõudnud, jääb põllumeestefeltside ja nende näituste tähtsus endiselt püsima, nimelt: süwendada rahwahullkades usku meie iseseiswuse püüwuse ja arendada neid wäärtusi, mis omariikluse olemasolu majanduslikult kindlustawad.

Paljud, wõib olla, küsiwad, kui loewad käesolewat „Eesti Walwe“ nummert, miks ta niikaua puhkas ja oma olemasolust märki ei annud. „Eesti Walwe“ pidas tõesti pikka puhkeaega ja ületas ses suhtes isegi kooli- ja kohtutegelaste puhkeaega.

Ruid mis teha, oli tarwis puhata mõne-juugustel põhjustel. Selle asemel aga lõhub lakkamatult tööd teha riigikogu, et „Eesti Walwe“ edaspidistele numbritele wäärtuslikku materjali soetada.

Ja tõesti, „Eesti Walwe“ järgmine number ilmub, wõib olla, kohe selle järele, kui majesteed oma istumise heinaajaks lõpetanud. Küll me teile juba sellest, lugupeetud lugejad, õigel ajal kas wõi raadioteel teatame. Wõib olla jõuate ka teie „Eesti Walwe“ toimetust selleks ajaks informeerida

ühest kui teisest wäärnähtest, mis siin-seal näinud wõi kuulnud olete.

Seniks leiab ka „Eesti Walwe“ toimetuse omalt poolt asju ja asjakesi meie riiklikus ja seltskondlikus elus, mis teid huwitawad ja millest teile pajatada.

Seniks nägemiseni!

„Eesti Walwe“ toimetuse.

Ameerika ja kogu Euroopa

tarvitavad alati oma autode jaoks

„U. S. A.“ bensiin-tablette,

millised wõimaldavad bensiini tarvitamises 25% kokkuhoidu; ka mootor'on alati puhas ja kergesti käimapanav. Üks origin. pakk 100 tabletiga maksab 8 kr.

Pea müügikoht:

Julius Johanson'i autokontor
Tallinnas, Narva mnt. 12, kõnetr. 305-98.

Nõmmel

ostate Teie igasugu

**pudukaupa, kirjutusmater-
jaali ja koolitarbeid**

kõige paremine

S. Pärnu mnt. 82-a,
vastu Hiiu jaama.

Lugege ja soovitage oma tuttawatele

„Eesti Valvet“

Temas leiate, mis teid huvitab. ---

Esimese järgu
pagari- ja kondiitriäri

Alati saadaval
väga maitsevad pagari- ja
kondiitritööstuse saadused.

Austusega

H. L A A S,

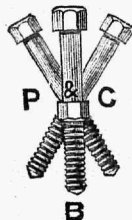
Tallinnas,

Vana posti 7, kõnetr. 26-57.

BEST QUALITY

**GALVANIZED C. A. MILD STEEL
SHEETS**

3 SEREWS
BRAND

TRADE MARK
MADE IN ENGLAND

**SELLE KAUBA MÄRGIGA
INGLISTSINGITUD PLEKK
ON KÕRGEVÄÄRTUSLINE**

Teie katus, kaetud hea plekiga, ei vaja
iga-aastast remonti ja näib ilus oma
välimuselt teiste seas.

Selle pleki ostuga ei ole Teie mitteasjata
raisanud kallist välisvaluutat, vaid saate
oma majale katuse, millise eest Teid
tänu mälestavad tulevased põlved.

Katust ei kaeta mitte iga aasta!

Kirjanik Peeter Grünfeldt,

kes pühitses läinud aastal 1. oktoobril oma

kirjandusliku tegevuse 50-a. juubelit

avaldas uue luuletuskogu

„Minu Kodu“

Kogu luuletusi kodumaale.

Hind 2.— kr. Müügil raamatukauplustes.

F. PIHU kaalutööstus

müüb ladust

detsimaal-, laua-, pliima- ja võikaale

igasugu suuruses.

Hinnad ajakohased.

Tartu, Lille t. 17, kõnetr. 7-52.

P. PETERSON

**Esimene masinate ja vilja-
kuivatusplekkide tööstus.**

Ehitan ka

viljakuivatusi.

Tartus, Uueturu 20, kõnetr. 2-65.

**Esimene mehaaniline jalanõude
kiirparandus-tööstus**

„KIIRKÄIK“

Tallinn, Raekoja pl. 18

Sissekäik Vanaturu kaelast Nr. 3, II-sel korral
(End. „ESTO-MUUSIKA“ ruumides).

Parandab kiirelt ja korralikult ja hea materjaliga
igasuguseid nahk- ja kummijalanõusid, nagu; kumm-
taldadega saapaid, kalosse j. n. e.

Eriti värvitakse igasuguseid nahk- ja kummijala-
nõusid, eraldi selleks sisseseatud aparadi abil **värvi-
dega, mis ei murdu**, ei pleegi ega karda vett.

Ootetööd mõne minuti jooksul.

Osakond Nõmmel, S. Pärnu mt. 71, Valdeki t' nurgal.

lk. 6

Põllupidajatele.

Soovitan oma ladudest kõiksugu hooajakaupe:

Ladudes alati saadaval:

Reaskülvajad: „Gloria“ ja „Westeras“, käppadega ja dopelt-taldrikutega.

Rohuniitjad: „Westeras“ vabriku „Aktiv“ ja „Gloria“ vabriku „Gloria“ SKF kuullaagriga vändavõllil. ühele ja kahele hobusele.

Loorehad: „Freja“ ja „Gloria“.

Viljalõikajad: „Westeras“.

Rehepeksumasinad: „Westeras“, millel kõik võllid kuullaagritel.

Mootorid: „Stover“, „Hercules“ ja diiselmootorid „Wolf“.

Veskid: Rootsi „Ekonom“ ja Ameerika „Stover“.

Jalgrattad: Rootsi ja teiste paremate vabrikute saadused.

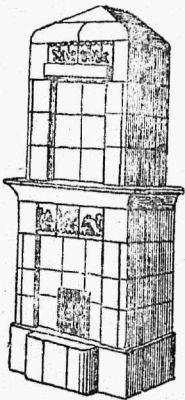
PEAKONTOR: Tallinn, Paldiski mnt. 5. — Telefon 18-51.

OSAKONNAD: Rakveres, Pärnus, Paldes, Viljandis, Jõgeval, Jõhvis ja Valgas

Anton Villberg, Rootsi „Westeras“ ja Ameerika „Stover“ vabrikute peaesitaja Eestis.

Võtan tellimisi vastu linnas kui maal igasugu

pliidi- ja ahjutööde

peale, samuti ka **parandustöid**. Töö hea ja uuemate moodide järele.

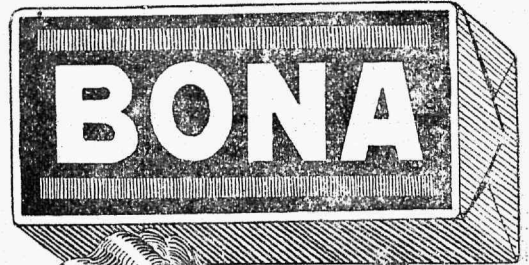
Toimetan ka **ahjude ümberehitamisi** uuematesüsteemide järele,

mis vähem kütet nõuavad.

Töötan iseseisvalt juba üle 30 aasta ja annan oma töötellijatele ka järeelmaksu võimalusi.

A. KREOS,
TALLINN,

Narva mnt. 63 — Kõnetr. 300-42.

PARIM TAIMEVÕI

Vastutav toimetaja: J. Ratasapp. Väljaandja: Ed. Koppel.

E. Antov & Ko. trükk, Nõmmel, Vaigu 3, 1931.